

>> Dona-arbre, «Translacions», novembre de 1973, acció. (Foto: MUSEU D'ART DE SABADELL)

Des de l'any 1999, Fina Miralles viu a Cadaqués. Va entendre molt bé que el que era més a prop del seu eix interior, del seu esperit i desig, era un poble vora mar. «Jo entenc que la pràctica de l'art, la fas i et fa. A mesura que la fas, et va fent.» La Fina no va voler convertir la seva obra en diners perquè tenia els mínims necessaris per viure. De manera que va entendre el missatge que li enviava la vida: «Tu has nascut per a aquesta cosa. Així que no et traïxis perquè t'enviarem un llamp des del capdamunt que et fulminarà en cendretes». Aquesta és, al meu entendre, la millor presentació de Fina Miralles.

Ocells, terres, fulles, arbre

Si bé va néixer i créixer a Sabadell, les arrels familiars maternes a ponent, a Serrallonga, Agramunt, sempre les va tenir molt presents. L'any 1968, amb divuit anys, se'n va anar a Barcelona a estudiar belles arts en un context artístic molt polititzat. Però la Fina no se sentia a prop d'inclinacions ideològiques com les que sostenia el Grup de Treball. Ella connectava amb una actitud més matèrica i amb un interès per la morfologia o l'estudi de la forma, com

Els més grans la van conèixer en els anys setanta, amb algunes de les accions més memorables de l'art conceptual català. Els més joves la van descobrir en la primera dècada d'aquest segle, en què les seves intervencions performatives van saltar de nou a l'espai públic de l'art. Enmig, havia passat mitja vida. Tanmateix, entre la noia de Sabadell que parlava als arbres i la viatgera instal·lada a Cadaqués que se submergeix a la Muga Caula empordanesa de Duchamp hi ha una coherència extrema: l'amor, sense condicions, a la natura.

Fina Miralles: «Jo he fet la feina d'anar cap endins de mi mateixa»

Text > CRISTINA MASANÉS, filòsofa i escriptora

l'amic Jordi Pablo. Aviat va exposar a la innovadora Sala Vinçon, on el 1973 va presentar l'exposició «Naturaleses naturals, naturaleses artificials», un desplegament d'elements naturals bàsics com terra, plantes o pedres, mostrats sense cap intervenció ni manipulació. Una exposició d'intencions, una línia traçada que marcava un camí.

D'aquests primers anys, hi ha una imatge que tots tenim gravada a la retina. És en blanc i negre. Una noia de cabells llargs, dreta com un arbre, es planta a terra fins a l'altura de les cuixes. *Dona-arbre*, de 1973, realitzada a Sant Llorenç de Munt, és una de les accions amb el cos amb què la Fina es va donar a conèixer. Forma part de la sèrie

>> Lalegria dels ocells per les llavors, estiu de 1986, oli sobre tela. (Foto: MUSEU D'ART DE SABADELL)

>> Amantaní, tardor de 1985, oli sobre tela. (Foto: MUSEU D'ART DE SABADELL)

«Translacions» (1973), juntament amb una superfície d'herba surant damunt del mar de Premià de Mar o una duna de la platja d'Empúries transportada a un camp de conreu veí, entre d'altres. Una altra sèrie d'aquest moment és «Relacions» (1974-1975), en què l'artista es vinculava amb elements de la natura com ara palla, herba, terra, sorra, aigua o pedres, i amb accions quotidianes com fer foc, respirar, parlar, mirar..., i que recorden l'accionisme de companys de generació com Francesc Abad o Jordi Benito. El de la Fina és un primer accionisme d'elements bàsics i d'una proximitat extrema a la natura. Tot i que les categories de l'art l'han situat, en aquest ordre, en l'art pobre, l'art natura, l'art sociològic, el feminisme i l'espiritualitat, Fina Miralles defuig tot allò que l'encaselli: «Jo soc el que soc».

Si bé Fina Miralles es desmarca d'un art polititzat, sí que assumeix que tot el que és personal és polític. Només cal veure algunes sèries de 1976 sobre el paper social de la dona, com «Emmascarats» i «Standard», presentats a la pionera Galeria G de Barcelona; *Imatges del zoo* (1974), presentada a la Sala Vinçon, on es va engabiar al costat d'animals com un xai, un gat, un gos i una granota; i *Matances* (1977), foto-composicions sobre la repressió d'animals i persones a l'Espanya catòlica i franquista. En aquells anys, Miralles va participar en la fundació i en la ges-

tió d'espais emblemàtics d'art contemporani com la Sala Tres de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell i, a Barcelona, la Sala Vinçon, la Galeria G i l'Espai 10 o Àmbit de Recerca de la Fundació Joan Miró.

Quaderns de vida i d'autoconeixement

Els anys vuitanta van portar canvis a la vida de Fina Miralles i en el seu art. Va deixar d'exposar i es va centrar en un treball més vivencial. I és que, com ella mateixa reconeix, «no haver de viure de l'art et dona una llibertat total i absoluta». L'any 1983 va passar un estiu a Cadaqués, on va fer dibuixos a llapis, molt simples, dels rastres dels falciots en el cel. Si bé aquest gest constata que havia deixat el treball amb el cos per tornar al paper i a la tela, la presència omnipresent de la natura hi continuava viva. Una llarga sèrie de dibuixos i pintures elaborades a tall d'apunts viscuts deixa testimoni d'uns anys de pelegrinatge. Des del 1984 fins al 1996, Miralles va viatjar a Sud-amèrica, França i Itàlia, amb estades a Serrallonga. Ocells i arbres, camins i celatges, horitzons i capvespres, onades i mars ocupen llibretes, papers i teles. Amb guaix, llapis, oli, carbonet o tinta xina, de mides petites i plantejats com a quaderns de vida, denoten un autoconeixement i una recerca de l'essencialitat. Agramunt, Cadaqués, Titicaca, el camí de l'Inca, París, Normandia...

Un procés de creixement personal que, en el cas de la Fina, ha mantingut en paral·lel a l'escriptura poètica, una pràctica que mai ha abandonat. Els seus poemes breus i precisos són travessats per la fidelitat a la natura i als seus processos vius. Llegir-los o dir-los és com observar un dels seus dibuixos. El seu treball poètic va ser recopilat

>> Dibuixos de Sud-amèrica, estiu de 1984, guaix sobre paper.

(Foto: MUSEU D'ART DE SABADELL)

>> El cos cobert de palla, «Relacions. Relació del cos amb elements naturals», gener de 1975, acció. (Foto: MUSEU D'ART DE SABADELL)

>> El rastre de la sirena, 2014, fotoacció. (Foto: COL·LECCIÓ MACBA)

>> El bateig, 2012. (Foto: ARXIU AIRE. JOAN CASELLAS.)

per Maia Creus i editat per la Fundació Ars de Sabadell l'any 2018, amb el títol *Fina Miralles: Paraules fèrtils 1972-2017*: «Jo no soc escriptora, jo escric. Jo no soc pintora, jo pinto. Jo segueixo el dictat de les formes i les paraules. L'escriptura ha estat igual que la pintura i tota la resta».

Quan l'aigua canta

Però la Fina ha tornat a l'art d'acció i al treball amb el cos. L'any 2001, el Museu d'Art de Sabadell, dipositori del fons Miralles, va organitzar una antològica que va funcionar com un ritual de pas. Tres anys després, Fina Miralles nedava en aigües del cap de Creus en una acció titulada *El rastre de la sirena*. Una acció que marcava un retorn. Com la sirena, com la Sibil·la, segons Fina, qui canta és l'aigua: «L'important és l'aigua que canta, l'aigua viva. Canta l'aigua, canten els ocells, els àngels, les sirenes, les balenes i cantem nosaltres». L'any 2010, Miralles es va incorporar al col·lectiu d'artistes performatives *Corporologia*, coordinat per Denys Blacker. El 2012, Joan Casellas i Teresa Ramírez li van proposar ser l'artista convidada de la Trobada internacional de poesia d'acció i *performance* «La Muga Caula», i Miralles

es batejava a la gorga empordanesa retratada l'any 1965 per Duchamp. Havia tornat a dir-nos coses amb el seu cos.

Ara fa tres anys, el 2020, el MACBA va presentar l'exposició més àmplia dedicada al treball de Miralles. Conduïda per Teresa Grandas, «*Soc totes les que he sigut*» mostrava la continuïtat dels diferents moments i llenguatges que han anat articulant el treball d'una artista que, des del seu espai a Cadaqués, diu, a tall de balanç: «Jo he fet la feina d'anar cap endins, cap endins de mi mateixa». Sense por ni estridències, net i essencial, com acostuma a operar la natura, com acostuma a ser el seu treball creatiu, tant si parla amb el gest, com el color o amb la paraula.

Nota final

El testimoni de la Fina recollit en aquest article ha estat extret de l'entrevista que li va fer l'artista Mireia Sallarès amb motiu de la retrospectiva que li va dedicar el MACBA. Podeu escoltar-la sencera a: <https://www.macba.cat/ca/art-artistes/fons-documentacio-audio-visual/fons-06-fina-miralles>.